

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNE EKOELEŞTİRİ BAĞLAMINDA BİR YAKLAŞIM*

M. Abdulbasit SEZER**

Mustafa YİĞİTOĞLU***

Özet

Her şeyin yaşam alanı olan doğanın ve ona ait bütün unsurların korunması ya da tahrip edilmesi diğer bütün varlıkları olumlu veya olumsuz etkiler. İnsanın doğayı ötekileştirmeden kendini de doğanın bir parçası olarak kabul etmesi ve bu bilinç ile hareket etmesi, kaynakları hızla tüketilen dünyanın geleceği açısından önemlidir. Geniş kitlelere hitap eden edebî eserlerin doğaya dair bir bilinç ve farkındalık oluşturabilme güçleri bu açıdan dikkate alınmalıdır. Ekoeleştirici akımı, tam da doğa, insan ve edebiyat arasındaki ilişkileri sorgulayan ve doğaya ait bilinçlenmeyi yazınsal düzeyde ele alan bir disiplindir.

Bu çalışmada, halk şiirinin son dönemlerdeki en önemli temsilcilerinden Âşık Veysel'in şiir evreninde yer alan temel izleklerden biri olan doğanın ele alınış şekli, ekoeleştirici kuramı çerçevesinde değerlendirilecektir. Âşık Veysel, bazen gönül gözüyle bazen sazının tellerinden yükselen çılgınlıklarla doğanın insanla uyumunu ve eş değerliğini dağ, toprak, orman ve hayvan ekseninde haykırarak kişilerde bir çevre bilinci oluşumuna katkıda bulunur.

Anahtar Kelimeler: Ekoeleştirici, Âşık Veysel, Doğa, Doğa Bilinci.

Gönderilme Tarihi: 28.10.2019

Kabul Tarihi: 20.11.2019

* Bu çalışma, 24-26 Mayıs 2019 tarihleri arasında düzenlenen Munzur Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş hâlidir.

** Doç. Dr., Dicle Üniv., Z.G. Eğitim Fak., absezer@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-4417-0496

*** Dr., Dicle Üniv., Z.G. Eğitim Fak., myigitoglu@dicle.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2509-1896

AN APPROACH IN THE CONTEXT OF ECOCRITISM TO THE POEMS OF ÂŞIK VEYSEL

Abstract

Preservation or destruction of nature, which is the living space of everything and all its elements, affects all other beings positively or negatively. It is important for the future of the world that resources are consumed rapidly, so that human beings accept themselves as a part of nature and act with this consciousness without marginalizing nature. The ability of literary works that appeal to large masses to create awareness and awareness about nature should be considered in this respect. The echo criticism is a discipline that questions the relations between nature, man and literature and deals with the awareness of nature at the literary level.

In this study, one of the main themes in the poetry universe of Âşık Veysel, one of the most important representatives of folk poetry in recent years, will be evaluated within the framework of eco-criticism theory. Âşık Veysel contributes to the formation of environmental consciousness in people by crying the harmony of nature with human and the equivalence of nature with human on the axis of mountains, soil, forest and animals with the screams rising from the strings of the instrument.

Keywords: *Eco-criticism, Âşık Veysel, Nature, Nature Consciousness.*

GİRİŞ

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren hızla artan ve önemli bir sorun hâline gelen çevre tahribatına edebiyatın bir tepkisi olarak ortaya çıkan *ekoeleştiri* terimi, ilk kez 1978 yılında William Rueckert tarafından tanımlanmıştır. Rueckert'in *Literature and Ecology: An Experiment in Ecocriticism* adlı makalesi, ekoeleştirin başlangıcı olarak kabul edilir. Ekoeleştirin yaygınlaşmasını sağlayan ise 1996'da Cheryll Glotfelty ve Harold Fromm'un birlikte hazırladığı ve birçok eleştirmenin makalelerinin yer aldığı *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology* adlı kitaptır (Oppermann, 2011: 84).

Edebî eserde bir mekân olarak doğa, doğanın ele alınış şekilleri, doğa tasvirleri, doğa yazını türü ve en geniş olarak insanın çevresine giren her şey ekoeleştirin araştırma alanlarına girmektedir. Ekoeleştiri, bu türden çalışmalarla doğaya karşı bir duyarlılık yaratıp, "*insanın fiziksel çevresiyle olan ilişkilerini tekrar gözden geçirme olanağı sağlayarak ekolojik bilinçlendirme oluşturmak ve bu yolla doğanın kötü muameleye maruz kalıp bilinçsizce yok edilmesini önlemek*" (Bulut, 2005: 81) işlevlerini üstlenir.

Ekoeleştirin beslendiği görüşlerden *derin ekoloji ve toplumsal ekoloji* kuramları, insan merkezli yaklaşımdan sıyrılıp doğa merkezli anlayışı temel alır. Bu kuram, edebî türler aracılığı ile bir çevre bilinci oluşturmayı ve bu bilinci yaygınlaştırmayı amaçlar. Derin ekolojistler, "*...doğadaki içsel değerlerin tanınmasını talep eder. Buna bağlı olarak da Batı felsefesinde ve kültüründe insanla doğa arasında bir düalizm yaratılmasının çevre krizinin kökeninde yattığını iddia ederek, insanların ve ekosferin monist ve ilkel bir yaklaşımla yeniden özdeşleştirilmesini talep eder*" (Garrard, 2017: 43). Bu doğrultuda doğanın yer aldığı edebî türler aracılığı ile bir çevre bilinci oluşturmak ve bu bilinci yaygınlaştırmak edebiyatın temel görevlerinden olmalıdır.

Ekoeleştiri, insan ve doğa arasındaki muazzam ve ritmik bağlardan hareketle insan ve insan olmayan diğer varlıkların ahengini ele alır. Bu uyum ve birliktelik hem dünya edebiyatında hem de Türk edebiyatında çeşitli sanatçılar tarafından irdelenmiş ve buna dair eserler ortaya konmuştur.

Ekoeleştiri edebiyat eleştirisi ve kuramları içinde, edebiyat ve kültür metinlerini çevreci bir bakış açısıyla yorumlayan edebiyat ile çevre, ekoloji ile kültür arasındaki ilişkileri inceleyen tek bilimdir. Ekoeleştiri bozulan ekolojik dengelerin sosyal ve kültürel etkilerini sosyo-kültürel bağlamlarda incelemektedir. Canlıların ve cansız olarak tanımlanan inorganik maddelerin birbirleriyle ve çevreleriyle ilişki-

lerinin edebi metinlerde nasıl betimlendikleri, edebiyatın söz konusu ilişkiler ağına yaklaşımı, edebi ve kültürel anlatılarda dil kullanımı, ifade biçimleri ve yöntemleri, ekoeleştirin odaklandığı başlıca ilgi alanlarını oluşturmaktadır (Oppermann, 2012: 9)

Derin ekolojiye göre yeryüzündeki canlı veya cansız, doğanın parçası olan bütün unsurlar, varlığının değeri açısından doğada aynı haklara ve imkânlarla sahiptir. Derin ekolojinin savunduğu bu görüş, doğayı önemli bir unsur olarak kabul eden Budizm ve Taoizm gibi doğu dinlerinin öğretileriyle paralellik gösterir. Yeryüzündeki tüm varlıkların aynı safta toplanması, bir taşta, bir ağaca, bir akarsuya, bir hayvana verilen değerle bir insana verilen değer eşitliği derin ekoloji hareketlerine ‘mistik’ bir yan katmaktadır (Çüçen, 2011).

Doğadaki tahribatın ve düzensizliğin edebî eserlerde yer alması ve eleştirilmesi edebiyat tarihi açısından yeni bir gelişmedir. Birkaç yüzyıl önce böyle bir sorun söz konusu olmadığı için bu durum eserlerde pek yer almamıştır. Bununla beraber doğanın güzelliği, eşsizliği, canlılığı çeşitli şekillerde yazarların ya da şairlerin ilgisini çekmiştir. Özellikle pastoral nitelikli eserlerde doğaya dair birçok anlatım görülür.

20. yüzyılda yaşanan sanayileşme süreci bir yandan toplumların hayat standartlarını yükseltirken diğer yandan çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri, belki de en önemlisi çevre sorunudur.

Tabii ki vahşi kapitalizmin ve endüstrileşmenin neden olduğu çevre tahribatı 2. Dünya Savaşı’ndan sonra gittikçe artan bir hızda doğal yaşamı ve çevreyi gözle görülebilir şekilde yok ediyordu. İnsanlar kalkınma, şehirleşme, refah seviyesinin artması vs. adına buna pek de karşı çıkmıyorlardı. Tam bu ortamda ortaya çıkan *Sessiz Bahar*; şüphesiz insanların bu çevre sorunlarına duyarlı hale gelmelerini politikacıların da gerekli önlemleri almalarına öncelik etmiştir (Çetiner, 2012: 20-21).

Çetiner’in bahsettiği *Sessiz Bahar* isimli eser, Rachel Carson tarafından kaleme alınmıştır. Bu eser, çevreci harekete birçok açıdan öncülük etmiştir. “*Rachel Carson, modern çevre hareketini başlatarak son yarım yüzyıla damgasını vuran ve ‘tarihin seyrini değiştiren’ Silent Spring [Sessiz Bahar] (1962) adlı eserinde çevrenin ve insan bedeninin ekolojilerini birlikte ele almıştır*” (Özdağ, 2011: 179). 1980’li yıllardan sonra bu minvaldeki eserlerin sayısı artmıştır.

Türk edebiyatında da doğanın konu edildiği birçok eser mevcuttur. Klasik edebiyatta, halk edebiyatında, modern edebiyatta doğa muhtelif yönleriyle işlenir.

Ancak doğanın tahribatına ve bozulmasına dair konular edebiyat tarihi açısından yeni sayılır. Bununla beraber ilk çevreci öykü olarak değerlendirilen İki Yüz Elli Kuruşa Bir Asır isimli kısa hikâye, Samipaşazade Sezai tarafından 1892'de kaleme alınmıştır. *Küçük Şeyler* isimli kitapta yer alan bu öyküde çeşitli hayvanların yaşadığı ve yazarın sevdiği bir koruluğun odunculara satılmasıyla ağaçların kesilmesi anlatılır (2016: 41-47).

Doğa-insan etkileşimi, tarihinin ilk çağlarından itibaren insanın doğa ile uyumuyla başlar. Bu çağlarda insan kendini doğayla barışık, doğayla beslenen, doğayla gelişen bir varlık olarak görmüş ve doğanın bir parçası olarak uyum içinde yaşamıştır. Hatta *doğa dini* olarak tanımlanan Şamanizm'in ve ritüellerinin insanlık tarihindeki önemi ve etkisi de insanın doğayla barışık ve uyum içinde yaşaması ile açıklanabilir.

Ekoeleştiril okumaya tabi tutulacak birçok sanatçı ve eser vardır. Buna dair yapılan çalışmalar, daha çok yeni edebiyat disiplini içerisinde değerlendirilmiştir. Orhan Veli, Yaşar Kemal, Sabahattin Ali, Sezai Karakoç vb. sanatçıların eserleri üzerine yapılan ekoeleştiril okumalarda bilim insanları önemli tespitlerde bulunarak bu tarz okumaların daha da yaygınlaşması ve farklı disiplinlerde de uygulanması gerektiği savını güçlendirmişlerdir. Halkbilimi alanında disiplinlerarası olabilecek tarzdaki bu okumayı doğa figürlerini eserlerinde sıkça kullanan halk şirinin son önemli halkalarından biri olan Âşık Veysel'in şiirlerine uygulamak yerinde olacaktır.

ÂŞIK VEYSEL'İN ŞİİRLERİNDE EKOELEŞTİRİ

Halk şiirinde tabiat, çeşitli dönemlerde farklı şairler tarafından işlenmiştir. Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın söylemiyle doğayı ilk görenlerden biri olarak anlatılan Karacaoğlan'ın şiirinde tabiat canlıdır. Karacaoğlan'ın tabiat anlayışına insan-doğa ekseninde bakmak gerekir. İnsanı doğayla doğayı da insanla bütünleştiren şair; dağ, pınar, deniz, bitki, turna gibi tabiat motiflerini insan ruhuyla birleştirerek lirik bir anlatım sergiler.

Doğduğu ve büyüdüğü köy muhitinde doğayla her zaman iç içe yaşayan Âşık Veysel, şiirlerinde Karacaoğlan'da olduğu gibi doğaya ait toprak, çiçek, orman, ırmak, turna gibi unsurları ele alırken bilinçli olarak ya da olmayarak insanlarda tabiata yaklaşım ekseninde bir farkındalık oluşturur. Onun bu bağlamda değerlendirilebilecek şiirlerinden biri *Mimar* başlıklı şiiridir:

Âşık Veysel'in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım

Bu dünyayı kuran mimar
Ne hoş sağlam temel atmış
İnsanlığa ibret için
Kısım kısım kul yaratmış

Kimi yaya kimi atlı
Kimi uçar çift kanatlı
Dünya şirin baldan tatlı
Eyvah balı tuza katmış (Alptekin, 2009: 83).

Âşık Veysel yukarıdaki dizelerde, dünyanın yaratılışındaki mükemmelliğe dikkat çeker ve her yaratılışta bir hikmet olduğunu belirtir. Şair, “*Kimi yaya kimi atlı / Kimi uçar çift kanatlı*” ifadesiyle bir taraftan insanlara diğer taraftan hayvanlara gönderme yapar. Ona göre hayvanlar da insanlar gibi doğanın bir parçasıdır. Ekolojik olarak insanın üstünlüğü yoktur. Şiirin başlığındaki *Mimar* onları birlikte tasarlamıştır. Âşık Veysel’in bu duruşu ve algısı derin ekolojiye paralel bir niteliktedir. Derin ekolojiyi benimseyen fizikçi Fritjof Capra, konuya dair şunları belirtir:

“Sığ ekoloji insan merkezlidir. İnsanları doğanın üzerinde ya da dışında tüm değerlerin kaynağı olarak görür ve doğaya yalnızca araçsal veya kullanımsal bir değer atfeder. Derin ekoloji insanları doğal çevrelerinden ayırmaz. Doğayı ayrılabilir nesnelere bütünü olarak görmektense temelde birbirine bağlı ve bağımlı birer olgular ağı olarak nitelendirir. Derin ekoloji tüm canlıların içsel değerlerini tanır ve insanları yaşam ağının bir parçası olarak görür ” (akt. Dindar, 2012: 62).

Âşık Veysel’in doğa karşısındaki hassasiyetine örnek olabilecek diğer bir şiir de *Bizim Eller Yaylasına Yürümüş* isimli şiirdir:

Bizim eller yaylasına yürümüş
Tez gidelim o göçlere erelim
Boz dumanlı soğuk sulu yaylanın
Soldurmadan çiçeğini derelim

Kuz’lamış koyunlar kuzular körpe
Saf tutar güzeller el çırpa çırpa
Çöldeki ceylanlar çıkmadan sarpa
Kement atıp kollarını saralım (Alptekin, 2009: 119).

Yukarıdaki dizelerde şairin doğa karşısındaki heyecanına şahit olunur. Kuzular, güzeller, ceylanlar doğada bir bütündür. Veysel, insanın güzelliğini anlatırken doğadaki diğer güzelliklerden de bahsederek insan ve doğanın bütünlüğünü öne çıkarır. İlk dörtlükteki “*Soldurmadan çiçeğini derelim*” dizesi, insanın doğadan faydalanırken bile hassas olması gerektiğini vurgular. Greg Garrard, ekoeleştiri tanımlarken insanla insan dışı arasındaki ilişkide *insan* kavramının eleştirilmesine dikkat çeker (2017: 17). Veysel’in de zikredilen ifadeleri insana hem bir uyarı hem de bir eleştiridir.

Âşık Veysel hüznlerini ve özlemlerini dillendirdiği şiirlerde de doğaya göndermeler yapar. *Erzincan* başlıklı şiirde Erzincan’ın genel durumu için endişelenen şair, doğadan örnekler verip hüznün kaynağının sadece insan ya da toplum değil aynı zamanda doğa da olduğunu gösterir:

Sam değmiş de bağlar dökmüş gazeli
 Hanı harap olmuş Keşan Erzincan
 Nice yiğitleri nice güzeli
 Feleğin toruna düşen Erzincan

Kimi ana vermiş kimisi baba
 Nice yavru vermiş gelmez hesaba
 Felek kor insanı ne kaptan kaba
 Tarihli felaket nişan Erzincan

Bahar gelir güller açmaz bağında
 Kâinat uykuda hep yatağında
 Bir seher vaktinde uyku çağında
 Feryadı dağlardan aşan Erzincan

Susmuş bülbülleri güller perişan
 Gark olmuş toprağa kalmamış nişan
 Kükredikçe dalgalara karışan
 Hani Fırat ile coşan Erzincan (Alptekin, 2009: 125).

Ona göre doğa, insanın mutluluğunu tamamlayan bir niteliktedir. Erzincan’ın genel durumu ile birlikte doğasının da canlanması gerekir. Özellikle son iki dört-

lükte şairin bu fikri açıkça görülür. Şairin *Aslıma Karışıp Toprak Olunca* başlıklı şiiri de yine ekoeleştiri açısından dikkatleri çeker:

Aslıma karışıp toprak olunca
Çiçek olur mezarımı süslerim
Dağlar yeşil giyer bulutlar ağlar
Gökyüzünde dalgalanır seslerim

Ne zaman toprakla birleşir cismim
Cümle mahluk ile bir olur ismim
Ne hasudum kalır ne de bir hasmım
Eski düşmanlarım olur dos(t)larım (Alptekin, 2009: 122).

Veysel için toprağın ne kadar kutsal olduğu diğer şiirlerinden de anlaşılır. Buradaki toprak esasında doğayı niteler. Toprağa gömülen insan, bir müddet sonra tamamen doğaya karışır. “*Ne zaman toprakla birleşir cismim / Cümle mahluk ile bir olur ismim*” dizeleriyle şair, ölümden sonra kendi bedenini doğadaki diğer canlılarda görür. Ona göre insan bedeninin serüveni ait olduğu yere yani doğaya dönünce tamamlanacaktır. Doğanın bir parçası olan insan, doğayla uyum içerisinde olmalıdır.

Âşık Veysel'in şiirlerinin isimlerine bakıldığında doğa ve çevreyle ne kadar alakalı olduğu hissedilir. *Cümle Ağaç Uykusundan Uyandı* isimli şiirinde şu dizeler geçer:

Cümle ağaç uykusundan uyandı
Giyinmiş donunu yeşil atlastan
İrenk irenk çiçeklere boyandı
Gidermiş kederi kurtulmuş yastan (Alptekin, 2009: 130).

Yukarıdaki dizelerde tabiatın dirilişi ve uyanışı aktarılır. Ancak bunu yaparken ekoeleştirmenlerin de savunduğu doğa ve insan uyumunu göz ardı etmez. Doğanın uyanışının aslında insanın uyanışıyla eş değer olduğuna, bu yüzden de insanın bu bilinçte olması gerektiğine göndermeler yapar. *Dağlar, Ağlayı Ağlayı Vardım Pınara, Aslıma Karışıp Toprak Olunca, Orman, Kara Toprak, Seherde Yuvada Uyanır Kuşlar* gibi şiirleri doğrudan ve dolaylı olarak doğayı ele alan şiirlerdir. *Tarlam* şiirinde,

Âşık Veysel'in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım

Yılda bir kez açan ağaçlar
Hayatta insana ömür bağışlar
Her taraftan cıvıldaşır o kuşlar

Seher coşar bülbül coşar gül coşar (Alptekin, 2009: 126) dizelerinde doğanın sesinin, doğanın canlanışının dünyadaki bütün varlıklar üzerindeki etkilerine dikkat çeker. Bütün canlıların uyum içerisinde yaşaması, üstünlük kurmadan yerküre üzerinde birbirlerine hayat bağışlamaları şairin dizelerinde örtük bir şekilde ifade edilir. Burada ağaç unsurundan hareketle insanın, hayvanların ve bitkilerin coşkunluk anlarına vurgu yapılırken insan, doğanın sadece bir parçası olarak ele alınır.

Âşık Veysel'in ekoeleştiri bağlamında yorumlanabilecek şiirlerinden biri *Orman* adlı şiiridir. Tamamı on dört dördlükten oluşan bu şiir genel olarak ormanların yararlarına ve ekolojik denge açısından önemine vurgu yapar:

Orman yurdun temelidir
Nesillerin evvelidir
Her sanatın ilk elidir
Ormandaki varlığa bak
(...)
Orman yurdun öz evladı
Ormansız yok dünya tadı
Cümle işlerin kanadı
Ormandaki varlığa bak
(...)
Çiçek açar irenk irenk
Dağları süsler gülerek
Selleri önler emerek
Ormandaki varlığa bak (Alptekin, 2009: 69-70).

Şair, bu şiirinde önemli bir ekolojik sorun olan çevre tahribatlarına, ağaç kıyımlarına dikkat çeker. Doğanın hem estetik hem de yaşam kaynaklarından biri olan ormanları övüp onun faydalarından bahsederek *ormandaki varlığa bak* dizeleri ile güçlü bir bilinç oluşturmaya çalışır. *Nesillerin evvelidir* ve *ormansız yok dünya tadı* dizeleri ile de insan ve doğanın ritmik beraberliğinden söz eder.

Ali Berat Alptekin'in tabiriyle “*Âşık Veysel, bir toprak sevdalısıdır. Toprağın sesi Veysel'in sesidir*” (2009: 41). Şairin *Kara Toprak* isimli şiiri doğanın cömertliği, arındırıcılığı ve bereketi üzerine yazılmış güzel şiirlerdendir:

Âşık Veysel'in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım

Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
 Yemek verdi ekmek verdi süt verdi
 Kazma ile döğmeyince kıt verdi
 Benim sadık yârim kara topraktır
 (...)

Karnın yardım kazmayınan belinen
 Yüzün yırttım tırnağınan elinen
 Yine beni karşıladı gülünen
 Benim sadık yârim kara topraktır (Alptekin, 2009: 138-139).

Şiirin genelinde toprağı ele alan ve özelliklerinden bahseden şair, toprağın felsefesini yaparken doğadan ve ona ait unsurlardan yana tavır takınır:

Havaya bakarsam hava alırım
 Toprağa bakarsam dua alırım
 Topraktan ayrılısam nerde kalırım
 Benim sadık yârim kara topraktır

Bütün kusurlarımı toprak gizliyor
 Merhem çalıp yaralarım düzlüyor
 Kolun açmış yollarımı gözlüyor
 Benim sadık yârim kara topraktır (Alptekin, 2009: 138-139).

Emeklerim Zay'eyledi Sel Benim adlı şiirinde her zaman doğadan yana tavır takınan şairin bu sefer doğanın önemli kaynaklarından biri olan suya öfkelenmesi aslında örtük anlamda ekolojik bir okuma gerektirir. Gönül gözü ile çevreyi tanıyan ve yorumlamaya çalışan Âşık Veysel, belki de doğayı tahrip eden insanın sellere sebebiyet verdiğiğine göndermeler yapar. Sel, kuraklık gibi doğal afetlerin doğanın bilinçsizce tüketilmesinden kaynaklandığını varsayarak şairin, öfkesini doğayı ötekileştiren insana yönelttiğı kabul edilebilir:

Nice ırmak gördüm akar her yerde
 Selden ırmak yoktur hiçbir diyarda
 Ev yıkanın evi olmaz bir yerde
 Emeklerim zay'eyledi sel benim

Sen bilirsin ülke senin el senin
 Veysel derler bu söyleyen kul senin
 Emir senin yağmur senin yel senin
 Emeklerim zay'eyledi sel benim (Alptekin, 2009: 120).

Doğanın hırçınlığını ve doğal felaketlerden selin çevreye verdiği zararları ele aldığı *Yine Selin Zamanı* isimli şiirinde Veysel, doğaya olan öfkesini sürdürür. Bilinçsizce tüketilen doğa unsurlarının ve doğal kaynakların insan yaşamını olumsuz etkileyeceği gerçeğini okura hissettirir.

Yine geldi çattı selin zamanı
 Kınaman komşular korkuyom gayet
 Dinlemiyor yalvarmayı amanı
 Komaz ki şurada duram ırahat
 (...)
 Bu dünyada iki şeyden tacizim
 Biri seldir birin demem azizim
 Doğrusun söylersem dokunur sözüm
 İnsanı öldürür dirliksiz avrat (Alptekin, 2009: 150).

SONUÇ

Sanatçıların eserlerinde mekân, imge veya motif olarak ele alınan doğa ve ona ait bütün unsurlar ekoeleştirmenin çalışma alanlarına girer. Ekoeleştiri üzerine yapılan araştırmalar, bireyde doğaya ve ona ait bütün unsurlara karşı bir farkındalık yaratıp bilinçsizce tahrip edilen doğanın yok olmasını önleme çabalarına katkı sunmalıdır. Şaman öğretilerinde yer alan her şeyin birbiri için yaşamasının doğanın en temel kanunu olduğu gerçeği de bu bilinç ekseninde her zaman hatırlanmalıdır.

Doğanın daha yakından hissedildiği köy çevresinde yetişen Âşık Veysel; “aslıma karışıp toprak olunca”, “dikkat eyle karıncaya arıya”, “hiçbir şey bilmezsen dik biraz kavak” ve benzeri dizeleriyle ekoeleştirmenlerin oluşturmaya çalıştığı çevre bilincinin bir nevi temsilcisi olur. Yaradılışın dört (hava, su, toprak, ateş) önemli unsuruna çeşitli şiirlerinde göndermelerde bulunarak belki de farkında olmayarak ekolojist bir duruş sergiler.

Âşık Veysel, bazen gönül gözüyle dile getirdiği şiirlerde bazen de sazının tellerinden yükselen çığlıklarla doğanın insanla uyumunu, doğanın insanla eş değerliğini dağ, toprak, orman ve hayvan ekseninde haykırarak kişilerde çevre bilinci oluşmasına katkıda bulunur.

KAYNAKLAR

- Alptekin, A. B. (2004). *Âşık Veysel-Türkün Türkü Çağırırız*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alptekin, A. B. (2009). *Âşık Veysel*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- Bulut, D. (2005). Çevre ve edebiyat: yeni bir yazın kuramı olarak ekoeleştiri. *Littera*, 17, 79-89.
- Çetiner S. (2012). “Sessiz bahar” ne diyor(du)? *Tarlasera*, Temmuz 2012, 18-21.
- Çüçen, A. (2011). Derin ekoloji. <http://blog.aku.edu.tr/ometin/files/2011/12/derinekoloji.pdf> [Erişim Tarihi: 21.05.2019].
- Dindar, G. (2012). Derin ekoloji hareketi ve ekoeleştiri: bir garip şair orhan veli. *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat* (Ed. Serpil Oppermann). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Garrard, G. (2017). *Ekoeleştiri Ekoloji ve Çevre Üzerine Kültürel Tartışmalar* (Çev. Ertuğrul Genç). İstanbul: Kolektif Yayınları.
- Oppermann, S. (2011). Doğa yazınında beden politikası. *Littere*, 18, 75-86.
- Oppermann, S. (2012). *Ekoeleştiri: Çevre ve Edebiyat* (Ed. Serpil Oppermann). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Özdağ, U. (2011). *Sessiz bahar*'dan sonra ses getiren elli yıl: kadın, çevre, sağlık. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 179-199.
- Sezai, S. (2016). *Küçük Şeyler* (Haz. Kemal Bek). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Şenocak, E. (2017). Âşık veysel'in şiirlerinde toprak ana. *Turkish Studies*, 12/21, 503-518.
- Şimşek, E. (2016). Âşık veysel'in âşıklık geleneği içerisindeki yeri üzerine bir değerlendirme. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 9, 117-126.